

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Y Cod Ymarfer Perthynas rhwng
Archwilydd Cyffredinol Cymru a
Swyddfa Archwilio Cymru

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Mae'r Cod Ymarfer hwn wedi'i baratoi ar y cyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru o dan baragraff 1 Atodlen 2 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013.

Fe'i gosodir gan yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru o flaen Cynulliad Cenedlaethol Cymru o dan yr un ddarpariaeth.

Cymeradwyodd Cynulliad Cenedlaethol Cymru y Cod hwn ar
11 Gorffennaf 2019.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

<u>Diben</u>	4
<u>Fframwaith llywodraethu</u>	4
<u>Annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol</u>	4
<u>Egwyddorion sy'n llywodraethu'r berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru</u>	5
<u>Gofyniad i gydymffurfio â Chod Ymddygiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer aelodau'r Bwrdd</u>	5
<u>Rolau a chyfrifoldebau</u>	5
<u>Prosesau ar gyfer ymgymryd â swyddogaethau penodol</u>	6
<u>Monitro a chynghori ynghylch ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol o ran y rhaglen waith</u>	6
<u>Dirprwyo a chyd-ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol</u>	7
<u>Darparu gwasanaethau</u>	7
<u>Amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau</u>	8
<u>Y cynllun ffioedd</u>	8
<u>Y cynllun blynyddol</u>	9
<u>Cyfrifon ac archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru</u>	9
<u>Adroddiadau blynyddol ac interim</u>	10
<u>Cynnal safonau llywodraethu corfforaethol</u>	10
<u>Cyhoeddusrwydd a sylwadau cyhoeddus</u>	11
<u>Datrys gwrthdaro</u>	11
Atodiadau	
<u>Atodiad 1: trosolwg o gyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru</u>	12

Diben

- 1 Yn ôl unol â gofynion paragraff 1 Atodlen 2 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013 ('y Ddeddf'), mae'r Cod Ymarfer hwn ('Cod') yn delio â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru. Mae'r Cod yn amodol ar gymeradwyaeth gan Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Unwaith y mae wedi'i gymeradwyo, bydd rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol gydymffurfio â'i ddarpariaethau.
- 2 Mae'r Ddeddf yn creu perthynas gymhleth rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol. Bwriad y Cod hwn yw sicrhau bod Swyddfa Archwilio Cymru:
  - yn arsylwi, diogelu ac amddiffyn annibyniaeth archwilio statudol yr Archwilydd Cyffredinol; ac
  - yn darparu'r sefydliad â'r safonau llywodraethu uchel y mae gan sector cyhoeddus Cymru a phobl Cymru'r hawl i'w disgwyl.

Fframwaith llywodraethu

- 3 O dan y Ddeddf, mae swydd yr Archwilydd Cyffredinol yn gorfforaeth undyn. Mae deiliad y swydd yn bersonol gyfrifol am swyddogaethau archwilio ac arolygu mewn perthynas ag amrediad eang o gyrrff cyhoeddus. Mae gan yr Archwilydd Cyffredinol ddisgresiwn llwyr o ran y modd y mae'n ymarfer y swyddogaethau hynny, ar yr amod ei fod yn cadw at yr arfer proffesiynol gorau, yn ystyried cyngor a roddir gan Swyddfa Archwilio Cymru, ac yn gweithredu'n effeithlon ac yn gost-effeithiol.
- 4 O dan y Ddeddf, mae Swyddfa Archwilio Cymru:
  - (a) yn gorfod monitro'r ffordd y mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymarfer ei swyddogaethau;
  - (b) yn gallu darparu cyngor i'r Archwilydd Cyffredinol am y swyddogaethau hynny;
  - (c) yn gorfod sicrhau bod yr adnoddau sy'n ofynnol er mwyn ymarfer y swyddogaethau hynny yn cael eu darparu, a bod annibyniaeth weithredol swydd yr Archwilydd Cyffredinol yn cael ei diogelu;
  - (d) yn ymarfer swyddogaethau penodol, ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol neu yn ei rhinwedd ei hun.
- 5 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn aelod o Swyddfa Archwilio Cymru yn ogystal â bod yn Brif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu iddo. O ganlyniad, mae rôl yr Archwilydd Cyffredinol yn gymhleth. Mae'n gyfrifol am:
  - ei swyddogaethau archwilio ac arolygu ei hun; ac
  - fel aelod o'r Bwrdd, darparu'r adnoddau i ymgymryd â'r swyddogaethau hynny ac i gynghori ar ei weithgareddau a'u monitro.

Annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol

- 6 Mae egwyddor annibyniaeth archwilio yn sefydledig o ran deddfwriaeth ac yn y safonau ymddygiad a osodwyd gan gyrrff cyfrifyddu proffesiynol.
- 7 Mae Adran 8 o'r Ddeddf yn nodi bod gan yr Archwilydd Cyffredinol ddisgresiwn llwyr o ran y modd y mae'n ymarfer swyddogaethau'r swydd honno ac nad yw'n

ddarostyngedig i gyfarwyddyd neu reolaeth y Cynulliad Cenedlaethol neu Lywodraeth Cymru.

- 8 Ni fydd Swyddfa Archwilio Cymru yn gwneud unrhyw beth i danseilio annibyniaeth a gwrthrychedd go iawn neu ganfyddedig yr Archwilydd Cyffredinol.

Egwyddorion sy'n llywodraethu'r berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru

- 9 Mae'r Archwilydd Cyffredinol ac aelodau eraill Swyddfa Archwilio Cymru yn cadw at yr egwyddorion canlynol wrth ymwneud â'i gilydd:
- gweithio gyda'i gilydd gyda'r nod cyffredin o gynnal sefydliad archwilio cyhoeddus effeithiol;
  - diogelu annibyniaeth archwilio'r Archwilydd Cyffredinol;
  - sicrhau eu bod yn cadw at safonau archwilio moesegol a phroffesiynol;
  - gweithredu a dangos safonau uchel o ran llywodraethu corfforaethol;
  - cydnabod a pharchu rolau penodol yr aelodau, gan gynnwys peidio â cheisio gweithredu y tu hwnt i'w swyddogaethau priodol a osodwyd mewn statud (neu sy'n atodol yn briodol i'r swyddogaethau hynny);
  - gweithio mewn modd agored ac adeiladol, gan ddarparu parch at ei gilydd; a
  - hysbysu ei gilydd am ddatblygiadau sylweddol yng ngweithrediad y sefydliad a'r amgylchedd y mae'n gweithio ynddo.

Gofyniad i gydymffurfio â Chod Ymddygiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer aelodau'r Bwrdd

- 10 Mae'r Cod Ymddygiad yn gosod safonau ar gyfer ymddygiad aelodau'r Bwrdd. Mae'n atgyfnerthu'r gwerthoedd craidd sydd wrth wraidd gwaith Swyddfa Archwilio Cymru ac mae'n bwynt cyfeirio ar gyfer penderfyniadau a chymau gweithredu wrth gyflawni cyfrifoldebau statudol a phroffesiynol y Bwrdd.
- 11 Mae'n rhaid i aelodau'r Bwrdd gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad a chadarnhau eu bod wedi gwneud hyn yn flynyddol. Yn ogystal, maent yn adolygu a diweddarau eu cofrestrau buddiannau bob blwyddyn er mwyn nodi unrhyw wrthdaro posibl, gan gynnwys y rheini a allai beryglu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol.

Rolau a chyfrifoldebau

- 12 Mae Atodiad 1 yn crynhoi prif rolau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru.

Prosesau ar gyfer ymgymryd â swyddogaethau penodol

Monitro a chynghori ynghylch ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol (Adran 17 o'r Ddeddf)

- 13 Gall Swyddfa Archwilio Cymru gynghori'r Archwilydd Cyffredinol ac mae'n rhaid iddi fonitro ymarferiad ei swyddogaethau. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol roi sylw i unrhyw gyngor a roddir iddo.
- 14 Rhaid i natur a chwmpas gweithgareddau Swyddfa Archwilio Cymru o dan y ddarpariaeth hon beidio â pheryglu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol. Nid yw'n ceisio cyfarwyddo elfennau unigol o'i raglen waith ond y mae angen gwybodaeth ddigonol arni er mwyn sicrhau bod ganddo'r staff ac adnoddau eraill angenrheidiol er mwyn cyflawni ei swyddogaethau yn effeithlon ac yn effeithiol.
- 15 Mae'r prosesau ffurfiol fel a ganlyn.
- (a) Wrth baratoi'r cynllun blynyddol ar y cyd, mae gan Swyddfa Archwilio Cymru gyfle i ddeall natur a chwmpas rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol a'r adnoddau ariannol ac adnoddau eraill sydd eu hangen i'w chyflawni (y mae angen iddi eu cyflenwi).
- (b) Ochr yn ochr â'r cynllun blynyddol, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn adolygu ei strategaeth gweithlu, sy'n llywodraethu cynlluniau mwy manwl ar gyfer recriwtio, cadw a defnyddio staff ac ar gyfer eu dysgu a'u datblygiad.
- (c) Yn ystod y flwyddyn, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn adroddiadau rheolaidd sy'n ei chaniatáu i graffu a monitro'r canlynol:
- i alldro yn erbyn y cyllidebau a gytunwyd;
  - ii cynnydd yn erbyn y dangosyddion perfformiad ac uchelgeisiau allweddol a nodir yn y cynllun blynyddol; a
  - iii rheolaeth risgiau strategol o ran cyflawni yn erbyn y nod, yr amcanion, yr uchelgeisiau a'r targedau yn y cynllun blynyddol.
- (d) O bryd i'w gilydd, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn adroddiadau am y trefniadau sydd ar waith ar gyfer monitro a sicrhau ansawdd gwaith yr Archwilydd Cyffredinol a'u heffeithiolrwydd.
- (e) Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn darparu diweddariadau amserol am unrhyw faterion sy'n cael neu a allai gael effaith arwyddocaol ar yr ymarferiad priodol o'i swyddogaethau statudol neu rai Swyddfa Archwilio Cymru.
- (f) Os bydd angen mwy o adnoddau ar yr Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei raglen waith nag oedd wedi eu hamcangyfrif wrth baratoi'r cynllun blynyddol, mae'n cynnig argymhellion ar gyfer ariannu'r gwaith.
- 16 Mae'r wybodaeth hon yn galluogi Swyddfa Archwilio Cymru i archwilio a herio effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y ffordd mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymarfer ei swyddogaethau a'r ffordd mae'r sefydliad yn cael ei reoli yn gyffredinol.
- 17 Mae'r Cadeirydd a'r Archwilydd Cyffredinol yn cydnabod bod ymddiriedaeth, cyfathrebu, cyd-ddealltwriaeth a chydweithio hyblyg ar draws ffiniau eu rolau cymhleth mewn sefyllfaoedd anffurfiol yn bwysig. Mae'r gydnabyddiaeth hon yn eu galluogi i gynnal eu rolau priodol ar y Bwrdd mewn modd clir a chadarn, o fewn y sefydliad a chyda rhanddeiliaid allanol, mewn modd ystyrllon a chydlynol.

- 18 Mae'r Cadeirydd a'r Archwilydd Cyffredinol yn cysylltu'n rheolaidd ar sail un-i-un i ddatblygu a chynnal eu perthynas waith. Mae'r trafodaethau hyn yn eu caniatáu i wneud y canlynol:
- diweddarau ei gilydd am faterion cyfredol, gan gynnwys unrhyw bryderon sy'n dod i'r amlwg a allai arwain at risgiau strategol uwch neu newydd;
  - trafod materion a allai gael eu hystyried gan y Bwrdd yn y dyfodol, gan helpu felly i lywio a rheoli ei flaenraglen waith;
  - datblygu cyd-ddealltwriaeth o sut mae swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn cael eu cyflawni;
  - darparu cyngor a chyd-gefnogaeth yn ogystal â herio'i gilydd mewn modd adeiladol o fewn ffiniau diogel.
- 19 Bwriad y trefniadau hyn yw sicrhau bod yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn gweithredu mewn amgylchedd "heb yr annisgwyl" fel eu bod yn gallu cyd-yrru'r gwaith o gyflenwi gwasanaeth archwilio cyhoeddus effeithlon ac effeithiol ar gyfer Cymru.

Dirprwyo a chyd-ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol (Adran 18 o'r Ddeddf)

- 20 Mae Adran 18 o'r Ddeddf yn caniatáu i'r Archwilydd Cyffredinol ddirprwyo'i swyddogaethau statudol i gyflogai Swyddfa Archwilio Cymru, unigolyn sy'n darparu gwasanaethau i Swyddfa Archwilio Cymru, neu unigolion o'r fath sy'n gweithio ar y cyd.
- 21 Mae'r Ddeddf yn mynnu bod dirprwyaethau o'r fath yn cael eu nodi mewn cynllun dirprwyo y mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgynghori arno gyda Swyddfa Archwilio Cymru.

Darparu gwasanaethau (Adran 19 o'r Ddeddf)

- 22 O dan Adran 19, gallai Swyddfa Archwilio Cymru drefnu:
- i dderbyn gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol y gallai fod angen iddo neu'r Archwilydd Cyffredinol eu derbyn;
  - i ddarparu gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol i awdurdodau cyhoeddus.
- 23 Cyn gwneud unrhyw drefniadau o'r fath, bydd rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol.
- 24 Bydd rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol yn ogystal cyn gwneud unrhyw drefniadau ar gyfer unrhyw awdurdod cyhoeddus, archwilydd cofrestredig neu gorff cyfrifyddu cymeradwy i gydweithio â'r Archwilydd Cyffredinol neu i roi cymorth iddo.
- 25 Gall yr Archwilydd Cyffredinol wrthod unrhyw waith cytuno os yw'n ystyried nad yw'r adnodd sy'n debygol o fod ar gael yn ddigonol.

Amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau (Adran 20 o'r Ddeddf)

- 26 Mae'r amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau yn darparu ar gyfer yr adnoddau sydd eu hangen i dalu am y gwariant cyfalaf a refeniw (gan gynnwys costau nad ydynt yn arian parod) a ysgwyddir gan Swyddfa Archwilio Cymru. Bydd yn cynnwys arian ar gyfer rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol.
- 27 Ar gyfer pob blwyddyn ariannol, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn amcangyfrif yr adnoddau sydd eu hangen i gyflawni'i raglen waith. Mae'r arian sydd ei angen yn gost gyntaf ar yr adnoddau sydd wedi'u dyrannu i Swyddfa Archwilio Cymru, na all newid y rhan honno o'r amcangyfrifiad heb gytundeb yr Archwilydd Cyffredinol.
- 28 Mae Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn cyd-osod yr amcangyfrif gerbron y Cynulliad Cenedlaethol o leiaf pum mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n perthyn iddi. Maent yn rhoi tystiolaeth ar y cyd-amcangyfrif mewn unrhyw wrandawriad y gallai'r pwyllgor cyfrifol ei gynnal amdano.
- 29 Mae'r pwyllgor cyfrifol yn ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru cyn gwneud unrhyw newidiadau i'r cyd-amcangyfrif, sydd wedi'i ymgorffori o fewn Cynnig y Gyllideb Flynyddol.

Y cynllun ffioedd (adrannau 23 a 24 o'r Ddeddf)

- 30 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn codi ffioedd ar gyfer gwaith archwilio penodol a wneir gan neu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol ac ar gyfer gwasanaethau y mae'n eu darparu o dan Adran 19 o'r Ddeddf. Mae ffioedd ond yn cael eu codi yn unol â chynllun a baratowyd o dan Adran 24 o'r Ddeddf. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn adolygu'r cynllun o leiaf unwaith y flwyddyn.
- 31 Fel rhan o'r broses o baratoi cyd-amcangyfrif o incwm a threuliau gyda'r Archwilydd Cyffredinol, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn ystyried y trefniadau ar gyfer gosod cyfraddau ffioedd, sy'n darparu fframwaith ar gyfer y gwir ffioedd a godir ar gyrf archwilio unigol (ac maent felly yn berthnasol ar gyfer asesiad o'r galw am adnoddau yn gyffredinol).
- 32 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn ymgynghori'n gyhoeddus ynghylch ei chyfraddau ffioedd arfaethedig ar gyfer pob adran o'i gwaith archwilio. Mae canlyniad yr ymgynghoriad yn hysbysu'r cynllun ffioedd a'r adnoddau sydd eu hangen yn y cyd-amcangyfrif o incwm a threuliau.
- 33 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn gosod y cynllun ffioedd, ac unrhyw ddiwygiadau iddo, gerbron y Cynulliad Cenedlaethol. Mae'r Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru yn rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad y mae'r pwyllgor cyfrifol yn ei gynnal ar y cynllun ffioedd cyn penderfynu a ddylid ei gymeradwyo ai peidio.¹

¹Nid oes angen cael cymeradwyaeth gan y pwyllgor cyfrifol os mai'r unig ddiwygiad yw ymgorffori cyfradd ffioedd sydd wedi'i rhagnodi gan Weinidogion Cymru (Adran 24(5) a (6) o'r Ddeddf).

Y Cynllun Blynyddol (adrannau 25 i 27 o'r Ddeddf)

- 34 Mae Adran 25 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru baratoi cynllun blynyddol ar y cyd cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n perthyn iddi. Rhaid i gynlluniau o'r fath nodi:
- rhaglenni gwaith yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru (h.y. eu blaenoriaethau ar gyfer y flwyddyn);
  - yr adnoddau sydd ar gael, ac a allai fod ar gael yn y dyfodol, i Swyddfa Archwilio Cymru; a
  - sut y defnyddir yr adnoddau hynny i gyflawni'r rhaglenni gwaith.
- 35 Yn ogystal, mae'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru wedi cytuno y bydd y cynllun blynyddol yn cynnwys eu gweledigaeth ac uchelgeisiau tymor hwy ar gyfer cyfnod o dair blynedd.
- 36 Bob blwyddyn, mae staff Swyddfa Archwilio Cymru yn paratoi cynllun blynyddol drafft o dan gyfarwyddyd yr Archwilydd Cyffredinol a'r Prif Weithredwr. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn craffu'r cynllun, sy'n helpu i hysbysu ei dealltwriaeth o natur a chwmpas rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol ac sy'n ffurfio sylfaen ei gweithgareddau monitro o dan Adran 17 o'r Ddeddf. Yn ddarostyngedig i egluro unrhyw faterion neu bryderon am raglenni gwaith ei gilydd, mae Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn cwblhau'r cynllun ar y cyd.
- 37 Mae Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn gosod y cynllun ar y cyd gerbron y Cynulliad Cenedlaethol, gan roi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad gan y pwyllgor cyfrifol. Nid oes dyddiad cau statudol ar gyfer gosod y cynllun ond mae'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn ymdrechu i wneud hyn cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'r cynllun yn perthyn iddi.
- 38 Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru wedi'u rhwymo gan y cynllun blynyddol ond mae rhaid iddynt ei ystyried wrth ymarfer eu swyddogaethau.

Cyfrifon ac archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru (paragraffau 33 i 35 o Atodlen 1 i'r Ddeddf)

- 39 Yr Archwilydd Cyffredinol yw Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru ac mae'n gyfrifol am baratoi'r cyfrifon blynyddol, cadw cofnodion ariannol priodol a chyfrifoldebau eraill a nodir gan bwyllgor cyfrifol y Cynulliad Cenedlaethol.²
- 40 Mae'r Cadeirydd yn gyfrifol am gyflwyno'r cyfrifon i'r archwilydd allanol sydd wedi'i benodi gan y Cynulliad Cenedlaethol.
- 41 Mae'r Bwrdd yn ystyried y cyfrifon blynyddol sydd wedi'u paratoi gan yr Archwilydd Cyffredinol, gan ystyried safbwynt y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg. Mae'r Bwrdd yn argymhell i'r Archwilydd Cyffredinol a ddylai arwyddo'r cyfrifon neu beidio.
- 42 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad y gallai'r pwyllgor cyfrifol ei gynnal mewn perthynas â chyfrifon Swyddfa Archwilio Cymru neu unrhyw adroddiad a osodir gerbron y Cynulliad Cenedlaethol gan archwilydd allanol Swyddfa Archwilio Cymru.

² Mae cyfrifoldebau ychwanegol fel arfer yn cael eu sefydlu ym memorandwm y Swyddog Cyfrifyddu.

Adroddiadau blynyddol ac interim (paragraff 3 o Atodlen 2 i'r Ddeddf)

- 43 Mae'r adroddiadau blynyddol ac interim yn cwmpasu'r ymarferiad o swyddogaethau mewn perthynas â'r uchelgeisiau a rhaglenni a ddisgrifir yn y cynllun blynyddol.
- 44 Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru yn llunio'r adroddiadau o dan gyfarwyddyd yr Archwilydd Cyffredinol a'r Prif Weithredwr. Mae'r Archwilydd Cyffredinol a'r Cadeirydd yn paratoi'r adroddiadau ar y cyd ar ôl ceisio barn y Bwrdd a gwneud unrhyw newidiadau y maent yn eu hystyried yn briodol.
- 45 Mae Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn gosod yr adroddiadau ar y cyd gerbron y Cynulliad Cenedlaethol, gan roi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad y gallai'r pwyllgor cyfrifol ei gynnal arnynt.
- 46 Am resymau effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ac i gyflwyno darlun cynhwysfawr o berfformiad trwy gydol y flwyddyn, mae'r adroddiad blynyddol sy'n ofynnol gan baragraff 3 o Atodlen 2 i'r Ddeddf yn cael ei baratoi gyda'r adroddiad blynyddol a chyfrifon sy'n ofynnol gan baragraff 33 o Atodlen 1 i'r Ddeddf ac maent yn cael eu gosod fel dogfen sengl i'w hystyried gan y pwyllgor cyfrifol.

Cynnal safonau llywodraethu corfforaethol

- 47 Fel Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn atebol am stiwardiaeth yr adnoddau. Mae ei gyfrifoldebau yn cael eu manylu ym mharagraff 33 o Atodlen 1 i'r Ddeddf ac fel y'u nodir gan bwyllgor perthnasol y Cynulliad, fel arfer yn y Memorandwm i Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru.
- 48 Mae'n rhaid i'r Swyddog Cyfrifyddu sicrhau bod Swyddfa Archwilio Cymru yn gweithredu yn unol â safonau cywirdeb uchel. Mae hyn yn cynnwys cael y canlynol ar waith:
- strwythur llywodraethu sy'n trosglwyddo, dirprwyo, gweithredu a gorfodi penderfyniadau;
  - rheolaethau mewnol cadarn i ddiogelu, sianelu a chofnodi adnoddau fel y bwriadwyd;
  - trefniadau i roi cyfrifon amserol, tryloyw a realistig o'r busnes a phenderfyniadau.
- 49 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn monitro'r trefniadau llywodraethu a systemau rheoli mewnol er mwyn sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol. Fe'i cefnogir yn y rôl honno gan ddau bwyllgor, ar gyfer archwilio a sicrwydd risg ac ar gyfer taliadau ac adnoddau dynol, ac mae'r ddau ohonynt yn gweithredu mewn capasiti ymgynghorol.
- 50 Wrth greu ei fframwaith llywodraethu corfforaethol, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn ystyried arfer da. Ar sail wirfoddol, mae'n cwblhau hunanasesiad yn erbyn y Cod Ymarfer Da ar gyfer llywodraethu corfforaethol o fewn adrannau'r llywodraeth ganolog cyn belled ag y mae'n berthnasol.
- 51 Mae'r Cadeirydd a'r Archwilydd Cyffredinol yn adrodd am y trefniadau hyn yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon. Mae Swyddfa Archwilio Cymru, gyda'r Archwilydd Cyffredinol yn arwain trwy ei rôl fel y Swyddog Cyfrifyddu, yn ceisio nodi a rheoli risgiau yn effeithiol, gan gynnal ei busnes mewn modd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

Cyhoeddusrwydd a sylwadau cyhoeddus

- 52 Mae cyhoeddusrwydd a sylwadau ar waith yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn agweddau atodol annatod o'u swyddogaethau adrodd cyhoeddus priodol. Mae'r swyddogaethau hynny yn eithaf gwahanol ac mae'n bwysig fod yn glir ynghylch pwy all wneud sylw cyhoeddus mewn perthynas â nhw.
- 53 Ni all y Cadeirydd nac aelodau anweithredol Swyddfa Archwilio Cymru wneud sylwadau am gwestiynau ynghylch safbwynt a barn archwilio, gan gynnwys detholiad a chynllun archwiliadau ac astudiaethau gwerth am arian, sy'n faterion ar gyfer yr Archwilydd Cyffredinol.
- 54 Gall y Cadeirydd ac aelodau anweithredol eraill Swyddfa Archwilio Cymru, gyda chymeradwyaeth y Cadeirydd, wneud sylwadau yn gyhoeddus ar agweddau eraill (h.y. nad ydynt yn rhai archwilio) o waith Swyddfa Archwilio Cymru yn gyffredinol ac ar lywodraethu'r sefydliad.
- 55 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgynghori â'r Cadeirydd ynghylch unrhyw sylwadau y mae'n bwriadu eu gwneud yn rhinwedd ei swydd fel Prif Weithredwr Swyddfa Archwilio Cymru neu pan a wnelo sylw o'r fath â materion (gan gynnwys materion sy'n ymwneud ag archwilio) a allai gael effaith ar enw da Swyddfa Archwilio Cymru.

Datrys gwrthdaro

- 56 Yn achos anghytundeb rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru, cyfeirir testun yr anghydfod at yr aelodau mewn cyfarfod o'r Bwrdd i'w ddatrys, heblaw am faterion sy'n ymwneud â swyddogaethau archwilio ac arolygu statudol yr Archwilydd Cyffredinol (lle y bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn gwneud penderfyniad terfynol).
- 57 Mewn rhai amgylchiadau, efallai y bydd yn briodol i Uwch-gyfarwyddwr Annibynnol Swyddfa Archwilio Cymru weithredu fel cyfryngwr mewn anghytundebau rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru.

Atodiad 1

Trosolwg o gyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
Yr holl aelodau	<p>Ymarfer ar y cyd swyddogaethau statudol Swyddfa Archwilio Cymru, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwneud rheolau at ddiben rheoleiddio ei gweithdrefnau ei hun; • dirprwyo swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru lle y caniateir iddynt wneud hynny; • gwneud argymhelliad i'r Cynulliad Cenedlaethol ynglŷn â phenodi archwilydd allanol i Swyddfa Archwilio Cymru; • paratoi cynllun, i'r Cynulliad Cenedlaethol ei gymeradwyo, sy'n ymwneud â chodi ffioedd gan Swyddfa Archwilio Cymru ac am adolygu (a diwygio os oes angen) y cynllun hwnnw o leiaf unwaith y flwyddyn; • dynodi (gyda chytundeb y Cynulliad Cenedlaethol) unigolyn i arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol dros dro os bydd y swydd yn wag neu os yw'r Archwilydd Cyffredinol sy'n ddeiliad y swydd yn amharod i gyflawni ei swyddogaethau neu'n methu â gwneud hynny; • gwneud trefniadau o dan Adran 19 Deddf 2013 i ddarparu neu dderbyn gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol yn amodol ar ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol pan fydd angen; • gwneud darpariaeth am unrhyw daliadau ychwanegol i'w gwneud i'r Archwilydd Cyffredinol ar gyfer treuliau yr aeth iddynt yn briodol ac yn angenrheidiol yn rhinwedd ei swydd fel Aelod o'r Bwrdd a'r Prif Weithredwr; • darparu adnoddau i arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol fel sy'n ofynnol gan yr Archwilydd Cyffredinol; • cyflogi staff i gynorthwyo o ran arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol; • caffael gwasanaethau at ddibenion swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol; • cadw dogfennau neu wybodaeth a gafwyd yn ystod gwaith at ddibenion swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol neu fel arall; a • chadw cofnodion mewn perthynas â swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol. <p>Anelu at gyflawni pob swyddogaeth mewn modd effeithlon ac yn gosteffeithiol.</p> <p>Ymarfer swyddogaethau ar y cyd gyda'r Archwilydd Cyffredinol fel a ganlyn:</p>

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
	<ul style="list-style-type: none"> • paratoi a gosod amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau Swyddfa Archwilio Cymru, y mae'n rhaid iddo gwmpasu'r adnoddau sydd eu hangen ar yr Archwilydd Cyffredinol i arfer ei swyddogaethau; • paratoi cynllun blynyddol; • paratoi Cod Ymarfer sy'n ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol; • cydymffurfio â'r Cod Ymarfer a gymeradwywyd gan y Cynulliad. <p>Ymarfer cyfrifoldebau ymhlyg bwrdd trwy ddarparu arweinyddiaeth ar y cyd mewn modd sy'n gydnaws â swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, gan gynnwys ei ddyletswyddau fel Swyddog Cyfrifyddu. Yn benodol, mae'r Bwrdd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn gosod a gyrru cyfeiriad strategol Swyddfa Archwilio Cymru, gan ystyried cynlluniau ac uchelgeisiau'r Archwilydd Cyffredinol; • yn gosod gwerthoedd ac ymddygiadau Swyddfa Archwilio Cymru; • fel rhan o baratoi'r cynllun blynyddol, yn cynghori ar ddyraniad adnoddau ariannol a dynol er mwyn cyflawni'r nod ac amcanion; • yn goruchwyllo rheoli adnoddau Swyddfa Archwilio Cymru ac yn monitro cynnydd yn erbyn mesurau ac uchelgeisiau perfformiad; • yn bodloni ei hun ei fod yn derbyn gwybodaeth mewn modd amserol ar ffurf ac o ansawdd sy'n ei alluogi i gyflawni ei gyfrifoldebau yn effeithiol; • yn sicrhau bod yr Archwilydd Cyffredinol, yn ôl rhinwedd ei swydd fel Swyddog Cyfrifyddu, yn cynnal systemau llywodraethu, rheoli risg a rheoli mewnol cadarn a thryloyw sy'n gyson ag arfer da, gan adrodd ar effeithiolrwydd y trefniadau yn yr adroddiad blynyddol a chyfrifon; • yn cynghori ar ac yn goruchwyllo prosesau newid, gan annog arloesedd er mwyn gwella gallu Swyddfa Archwilio Cymru i gyflawni; • yn rhoi sylw dyledus i gynllunio ar gyfer olyniaeth ac yn bodloni ei hun fod cynlluniau ar waith i gynnal cydbwysedd priodol o sgiliau a phrofiad ar y Bwrdd, ei bwyllgorau ac o fewn y sefydliad; • yn awdurdodi'r defnydd o'r Sêl Gorfforaethol.
Yr holl aelodau ar wahân i'r Archwilydd Cyffredinol	<p>Monitro a chynghori ar yr ymarferiad o swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol.</p> <p>Paratoi ar y cyd gyda'r Archwilydd Cyffredinol y cyd-amcangyfrif o incwm a threuliau, y cynllun blynyddol a'r Cod Perthynas.</p>

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
Yr holl aelodau anweithredol	<p>Penodi (os bernir ei fod yn addas) yr aelod-gyflogai a argymhellir gan yr Archwilydd Cyffredinol.</p> <p>Penodi a gosod telerau are gyfer y ddau aelod-gyflogai a etholwyd yn unol â chanlyniad pleidlais staff.</p> <p>Penderfynu ar delerau'r penodiad ar gyfer yr aelod-gyflogeion.</p> <p>Ystyried a ddylid terfynu penodiad aelod-gyflogai os bydd un o'r amodau a nodwyd ym mharagraff 21 Atodlen 1 Deddf 2013 yn digwydd.</p>
Y Cadeirydd	<p>Ymarfer swyddogaethau ymhlyg y Cadeirydd, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arwain trafodion y Bwrdd, gan gynnwys sicrhau bod yr holl aelodau yn cael cyfle i gyfrannu at drafodaeth gytbwys a phriodol am faterion; • goruchwyllo effeithiolrwydd y bwrdd ar lefel unigol a chyfunol, gan gynnwys trwy sicrhau mewnbwn annibynnol allanol lle bo'n briodol; • cefnogi a chynghori'r Prif Weithredwr ac uwchswyddogion eraill lle bo'n briodol, gan barchu'r ffiniau rhwng rôl y Bwrdd a rôl y tîm rheoli; • gweithredu fel llefarydd ar ran Swyddfa Archwilio Cymru; • fel sy'n ofynnol gan y Cynulliad Cenedlaethol, cyfranogi at benodi aelodau anweithredol a'r Archwilydd Cyffredinol. <p>Cyflwyno i archwilydd Swyddfa Archwilio Cymru y cyfrifon sydd wedi'u paratoi gan yr Archwilydd Cyffredinol yn rhinwedd ei swydd fel Swyddog Cyfrifyddu.</p> <p>Ar y cyd gyda'r Archwilydd Cyffredinol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gosod y cynllun blynyddol gerbron y Cynulliad Cenedlaethol; • gosod y Cod Ymarfer sy'n ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol; • paratoi a gosod, cyn gynted ag y bo modd ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, adroddiad blynyddol ar ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r cynllun blynyddol; • paratoi a gosod, o leiaf unwaith yn ystod pob blwyddyn ariannol, adroddiad interim ar ymarfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â chynnydd yn erbyn y cynllun blynyddol.

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
Archwilydd Cyffredinol	<p>Ymarfer yr amrediad o swyddogaethau archwilio ac ati o dan Ddeddfau Llywodraeth Cymru 1998 a 2006, Deddfau Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a 2013, Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, a deddfiadau amrywiol eraill.</p> <p>Ymarfer disgrisiwn o ran sut mae swyddogaethau'n cael eu hymarfer, yn ddarostyngedig i'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ceisio cynnal y swyddogaethau hynny yn effeithlon ac yn gosteffeithiol; • ystyried y safonau a'r egwyddorion y byddai disgwyl i ddarparwr proffesiynol arbenigol o wasanaethau cyfrifyddu neu archwilio eu dilyn; ac • ystyried cyngor a roddir gan Swyddfa Archwilio Cymru. <p>Cyhoeddi Cod Ymarfer Archwilio sy'n rhagnodi'r ffordd y dylid cynnal rhai swyddogaethau penodol.</p> <p>Paratoi cynllun dirprwyo swyddogaethau ac ymgynghori ar hwn â Swyddfa Archwilio Cymru.</p> <p>Ymarfer swyddogaethau ymhlyg (a dirprwyedig) Prif Weithredwr.</p> <p>Ymarfer swyddogaethau Swyddog Cyfrifyddu.</p> <p>Argymhell unigolyn i fod yn aelod penodedig o Swyddfa Archwilio Cymru.</p>
Aelod-gyflogai Penodedig	Fel pob aelod.
Aelod-gyflogai Etholedig	Fel pob aelod.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru